

MAJDA MAZOVEC

Mazovec, Majda, kardiologinja

(* Ljubljana, 7. julij 1920 – † Ljubljana, 10. april 2015)

Uvod

Pogovor z Majdo Mazovec, ki sem ga sredi junija 2013 posnela v njenem domačem stanovanju na Trubarjevi v Ljubljani, je moj izhodiščni in osrednji vir podatkov o njenem življenju.⁴¹¹ Seveda sem se ob vključitvi ustnega vira v rekonstrukcijo njene biografije spraševala, koliko povednega in verodostojnega o Majdi Mazovec lahko izvemo iz posnetka napol formalnega pogovora z njo. Kaj lahko sporočajo njen glas, intonacija, smisel za humor, kaj nam o njej pove izbira besed, anekdot, življenjskih izkušenj in kakšno pomensko težo nosijo v sebi premolki? V kolikšni meri lahko z ustnim virom pridobimo dragocene biografske podatke, ki jih vsebujejo arhivski dokumenti, klasični nosilci informacij o preteklosti? Kako se skozi pripoved razkrivajo njene želje, strasti in ambicije, vrednotenja in prioritete, negotovosti, strahovi in tudi naključja, ki so pomembni za razumevanje njene (oziroma vsake) biografije? Kako se razlikujejo narativni poudarki v pripovedih, ki jih je Majda Mazovec ustvarjala z različnimi sogovorniki, ki smo jo spraševali o njenem življenju. Ob meni so bili to še Branko Likar, Urška Bokal, Ivo Jevnikar, Bojan Leskovec, Cristina

⁴¹¹ Članek je nastal v okviru projekta EIRENE, ki ga je financiral Evropski raziskovalni svet v okviru programa Horizon 2020 in v finančni shemi ERC Advanced Grant (ERC Grant Agreement n. 742683). Tako posnetek kot prepis intervjuja se nahajata v zasebnem arhivu avtorice in v tajništvu ZRC SAZU. Če ne bo navedeno drugače, so vsi deli besedila v narekovajih iz prepisa posnetka.

Sartori in Paolo Damoss. V tej smeri se zastavljajo razmisleki o poglobljenem ukvarjanju z ustno zgodovino, ki so mi služili kot oporne točke pri analizi meni dostopnih naracij Majde Mazovec.

Pogovor z Majdo Mazovec je vir ključnega pomena tudi zaradi težav pri dostopu do njenih poklicnih personalnih map, kar je posledica današnje preobremenjenosti z varovanjem osebnih podatkov, ki dosega vrh prav na polju medicine. Arhivsko gradivo, ki bi osvetlilo njeno poklicno pot, zlasti ljubljanske karijerne mejnike, je skrbno zavarovano in brez dovoljenja najvišjih organov v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana pravzaprav nedostopno. Do danes mi tako ni uspelo priti do gradiva v tamkajšnjem arhivu Službe za upravljanje z dokumentarnim gradivom. Nenavadno je tudi to, da je o tej eminentni zdravnici, ki je pustila neizbrisen pečat v razvoju slovenske kardiologije,⁴¹² razmeroma malo objav, pa še te so empirično skope in vsebinsko necelostne. Na drugi strani pa lahko jemljemo zvočni posnetek intervjuja, ki ima prav tako številne sive cone, za vir, ki Majde Mazovec ne zreducira zgolj na poklic zdravnice, ampak jo izdatno osvetli kot človeško bitje. To je še toliko večjega pomena, ker iz premišljanja o njeni življenjski poti izhaja, da je kardiologija temeljno določila njeno zasebno življenje, in obratno, da njene poklicne poti ni moč pojasniti brez vpogleda v njena prepričanja in vrednotenja, v njeno razumevanje in doživljanje sveta ter orientacije v njem.

MM: [...] Vse drugo se lažje nadomesti tudi z manj vrednimi stvarmi, kot je na primer denar, položaj, veze in tako naprej. Srčno kulturo in možgane pa zaenkrat imamo ali pa nimamo, kolikor smo srečno obdarjeni od matere prirode.

US: Vi ste se že kar zgodaj odločili, da se boste posvetili kardiologiji?

MM: Taprvo medicini. In v medicini, ko sem spoznala kot študent vse razne možne specializacije in superspecializacije, me je že od začetka, že od obveznega staža, enoletnega po diplomi, zanimala kardiologija in sem se tega držala do tistega dne, ko sem to dosegla, in potem v svojem poklicu do penzije, štirideset let. Zmeraj ista ljubezen.

US: Ampak vaša študijska pot je bila pa zelo zanimiva. Če mi jo lahko malo opišete?

MM: Jaz sem pač dala skozi razne preizkušnje, ki jih je vse vodila ena osnovna misel, to je, da moram biti zdravnik za paciente in da naj se nadalje izobrazim v kardiologiji, kjer bom pacientom lahko tudi veliko pomagala.

Metodologija, ki ne le preučuje, ampak tudi proizvaja ustna pričevanja, je pogojena

⁴¹² Pavle Rakovec, »Majda Mazovec, dr. med.: (1920–2015): in memoriam«, *Zdravniški vestnik*, maj 2015, 98.

z intenzivno interakcijo med spraševancem in spraševalcem. Intervju je vselej »rezultat snidenja obeh subjektov«, saj tako spominjanje kot pripoved spraševanca izzove spraševalec.⁴¹³ Moj začetni interes za Majdo Mazovec je spodbudila njena dejavnost za internirance taborišča Chiesanuova pri Padovi. Na zdravnico me je opozoril Ivo Jevnikar, ki se posveča zlasti njenemu sodelovanju z minoritskim patrom Placidom Cortesejem. Njena padovanska epizoda se med drugim pojavi v prvem poglavju s preprostim, a povednim naslovom *Majda* v knjigi *Padre Placido Cortese* avtorice Cristine Sartori. Majda je bila tudi pričevalka v filmski rekonstrukciji Cortesejeve biografije *Coraggio del Silenzio* (Pogum molka) in knjižni verziji dokumentarca *Padre Placido Cortese: il coraggio del silenzio* Paola Damossa, oba sta nastala leta 2006.⁴¹⁴

Najin pogovor je s skromno avtobiografsko umestitvijo osvetljeval predvsem nekatere vidike iz zgodovine slabo poznanega italijanskega koncentracijskega taborišča. V luči tega dejstva sem morala pri rekonstrukciji njene biografske skice uporabljati maloštevilne, a raznovrstne vire (avtobiografski in biografski zapisi, bibliografija, korespondenca, osebni dokumenti, slikovno gradivo, družinski epitaf, izjave, pripovedi posameznikov, ki so jo poznali, itd.). Rdeča nit pričujočega besedila bo osvetljevanje okoliščin, v katerih se je kot prva slovenska kardiologinja kljub intimni kritičnosti do povojnega režima, vpetosti v katoliške socialne mreže in kot ženska po drugi svetovni vojni uspela umestiti med vodilne avtoritete na področju slovenske kardiologije. Je v času pomanjkanja zdravnikov ideološko pogojene predsodke prevagala njena strokovna odličnost? Ali je na njeno trdno poklicno umestitev po političnem prevratu pozitivno vplivalo dejstvo, da je bila ženska, ki v tradicionalnih miselnih okvirih še vedno ni bila razumljena kot polnopravno politično bitje?⁴¹⁵ Koliko je na njen poklicni uspeh vplival njen odločni, načelni in obenem fleksibilni značaj? In koliko zavedanje o pomenu podpore socialnih mrež, o čemer je dobila vzore že v družini?

Identitetni izviri

»Kdor me vpraša, od kod sem, jaz rečem, iz Bohinja, ker sem bila pet dni v tednu samo zdravnik, nič drugega, sobota in nedelja so bili pa moji hribi. Moji večeri pa namesto lumpanja po raznih klubih in kazinah so bili pa koncerti.« Majda Mazovec se sicer ni rodila v Bohinju, ampak družini meščanskih izobražencev v Ljubljani. Sama je o izvoru staršev povedala, da »je bil oče baje mešanega porekla, in sicer pol Slovenec pa pol Poljak, mama je bila polovico Italijanka in polovico Avstrijka«. Oče Ivan Janez Mazovec

⁴¹³ Marta Verginella, »Subverzivnost ustne zgodovine: spremna beseda«, v: Luisa Passerini, *Ustna zgodovina, spol in utopija* (Ljubljana: Studia humanitatis, 2008), 329.

⁴¹⁴ Ivo Jevnikarju se najlepše zahvaljujem za posredovanje vrste biografskih virov o Majdi Mazovec in vsebinskih korekcij nastajajočega rokopisa.

⁴¹⁵ Marta Verginella, *Ženska obrobja. Vpis žensk v zgodovino Slovencev* (Ljubljana: Delta, 2006), 18, 53–71.

(1888–1930) je bil rojen na Perovem pri Kamniku. Kot študent klasične filologije in slavistike je, preden je leta 1913 na Dunaju napravil profesorski izpit, veliko potoval in se zanimal za jezikovna in politična vprašanja južnih Slovanov. Po prvi svetovni vojni je bil profesor srbskega jezika na realni gimnaziji v Ljubljani. Leta 1925 je bil kazensko premeščen v Maribor, a se je po enem letu vrnil v Ljubljano. Dve leti kasneje je bil na listi SLS izvoljen za poslanca v kamniško-brdskem okraju. Že v študentskih letih je predaval pri katoliških prosvetnih društvih, po vojni je bil nekaj časa tudi predsednik Prosvetne zveze. Kot pisec leposlovnih ocen in izobraževalnih člankov je sodeloval pri številnih slovenskih časopisih.⁴¹⁶

Po materi izhaja Majda Mazovec iz rodbine zidarskega mojstra in podjetnika Simona Trea (1855–1911), ki se je iz Furlanije preselil na Kranjsko.⁴¹⁷ V Ljubljani se je poročil s Carolino Hrovatin (1850–1929), ki je delala v domači trgovini s čevlji, in se celo za silo naučil slovenščine. Majdina babica Carolina je bila zakonska hči ljubljanskega čevljarja Martina Hrovatina in Uršule Tomashizh.⁴¹⁸ »Moj dragi Finček, je pisal ... pa spoli, skloni so šli malo po svoje, ampak slovensko.« Finček je oče Simon ljubkovalno klical najmlajšo izmed svojih petih hčera, Josipino (1893–1971). To je bila Majdina mati, ki je slovenščino izpilila šele, ko se je poročila z navdušencem za južnoslovanske jezike. Ob uršulinski šoli je Josipina obiskovala tudi tečaje slikanja pri Rihardu Jakopiču in bila »ena od taboljših učencev, učenk impresionistične šole. Ko je pa petkrat rodila in je [naš] oče umrl, se je na žalost morala odreči temu svojemu lepemu hobiju in se je predala družini, ki je z njeno pomočjo in s svojo svojevoljnostjo vsa dosegla visokošolski študij. Vseh pet.«

Drugorojenka Majda je imela še štiri sorojence. Brat Pavel (1919–1992), nadarjen violinist, je kot frančiškan z redovniškim imenom Robert med vojno študiral bogoslovje v Rimu, kjer je bil tudi posvečen, po vojni pa je odšel v ZDA in med drugim služil kot duhovnik v slovenski župniji sv. Cirila na Manhattnu. Sestra Polona (1921–2014), slavistka, je postala soproga igralca Franja Blaža in bila tudi sama angažirana kot gledališka igralka v mariborski Drami. Brat Miha (1922–2007), ki so ga med vojno internirali fašisti (Chiesanuova) in nacisti (najverjetneje Ljubelj), po vojni pa zaprle še jugoslovanske oblasti (Šentvid), je kasneje postal priznan strojni inženir, profesor na strojni fakulteti in strokovnjak za letala in vlečnice. Najmlajša sestra Marjeta (1927–1989) je po drugi svetovni vojni pobegnila iz Jugoslavije in se kasneje uveljavila kot zdravnica v Riu de Janeiru.

Do očetove smrti v zgodnji mladosti Majde Mazovec so se pri njih srečevali številni

⁴¹⁶ *Na bregovih Bistrice*, ur. France Škofic in Joža Vombergar (Kamnik: Kamniško dijaško počitniško društvo 'Bistrica', 1938), 129–130.

⁴¹⁷ »Simon Treo«, Geneanet, pridobljeno marca 2019, <https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=en&p=simon&n=treo>.

⁴¹⁸ Nadškofijski arhiv Ljubljana, Rojstne knjige, Ljubljana Župnija sv. Petra (1850–1859), 15. november 1850.

intelektualci, kot denimo Jože Plečnik, Izidor Cankar in drugi.⁴¹⁹ Negotov socialni položaj, v katerem se je šestčlanska družina z materjo samohranilko znašla v letih najhujše gospodarske krize, je Majda ponazorila s kratko, a ilustrativno izjavo: »Mi smo vsi bili presiti kulture in lačni kruha.«

V pogovoru je Majda Mazovec večkrat izpostavila svoj italijanski izvor, v katerem je prepoznavala vir svojega iskrivega temperamenta, drznosti in neukrotljivosti, ter ponazorila, kako je, sicer majhne in drobne pojave, »kloftala« svoje profesorje že v gimnaziji: »To je ta italijanska kri!« Italijanski pečat se je zrcalil ne le v neposrednem in odprtem značaju, ampak tudi družbeno in kulturno, saj je v Italijo pogosto zahajala, med Italijani je imela poleg sorodnikov tudi številne prijatelje in znance, italijansko pa je seveda tekoče obvladala.

V gornjem citatu se je opredelila tudi kot ljubiteljica glasbe ter gorskega, zlasti visokogorskega pohodništva, zato velja v biografskem poskusu na kratko očrtati tudi ti njeni identitetni potezi. V mladosti je na srednji glasbeni šoli uspešno končala pouk klavirja. V njeni dnevni sobi sem opazila lakiran črn klavir, glasbenih zgoščenk pa je sama naštela »za eno trgovino«.⁴²⁰ Po lastnih besedah je svoje delovne dneve pogosto začela z glasbo, ki je pripomogla k večji koncentraciji pri delu. Naročena je bila na več glasbenih abonmajev hkrati, Bachovemu Pasijonu po Janezu je prisostvovala še teden dni pred smrtjo.

Dokler je lahko, se je »potikala po svetu«. Začela je kot »majhna punčka s Šmarno goro«, na Triglav pa je prvič odšla kar brez nadzora s tremi sorojenci, najstarejši od njih ni dopolnil niti devet let: »Mami smo rekli, da gremo pomagat spravljat seno.« Takrat je doživela »strašen občutek zadovoljstva in hrepenenja po nadaljnjih tovrstnih podvigih«, ki jih je skozi leta le še stopnjevala.⁴²¹ Prejela je srebrno in zlato priznanje Planinskega društva Ljubljana Matica. Osvojila je številne evropske vršace in prepotovala vse kontinente sveta. Bila je članica več alpinističnih in pohodniških odprav, med drugim vodja prve slovenske samostojne alpinistične ženske odprave, ki je leta 1972 osvojila najvišjo iransko goro Demavend (5671 m),⁴²² odpravila pa se je tudi v Ande in Himalajo. S seboj je vselej nosila fotoaparata, spominska dediščina njenih popotovanj pa se je ohranila v okoli 90.000 barvnih diapozitivih. Pohodništvo in stik z naravo je razumela kot pomembno protiutež umskemu delu, kot enega od temeljev za ohranjanje psihofizične kondicije v medicinskem poklicu.

⁴¹⁹ Te in številne druge podatke mi je posredovala Narcisa Košir, dolgoletna prijateljica Majde Mazovec, ki se ji najlepše zahvaljujem za pomoč, prijaznost in zaupanje.

⁴²⁰ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«, RTV SLO, pridobljeno marca 2019, <https://4d.rtvlo.si/arhiv/storz/119926342>.

⁴²¹ Prav tam.

⁴²² »AN – 14. 9. 1972«, Gore & ljudje, pridobljeno junija 2019, <https://www.gore-ljudje.net/novosti/102321/>.

Študentka medicine v Padovi

Potem ko je leta 1938 z odliko maturirala na klasični gimnaziji v Ljubljani, se je Majda Mazovec odločila za študij medicine. Prva tri leta študija je opravila v Ljubljani, jeseni 1941, v prvem letu priključitve Ljubljanske pokrajine Italiji, pa je odšla na študij medicine v Padovo, saj medicine na takratni ljubljanski univerzi še ni bilo možno absolvirati. Čeprav je velik del slovenskih študentov v tistem času študij medicine dokončal v Zagrebu in Beogradu, se jih je tudi na eno najstarejših evropskih univerz vpisalo kar nekaj. Sama je odšla v Padovo, ker ji do tja ni bilo treba prečkati državne meje,⁴²³ ker je bila na padovanski univerzi »ena najboljših medicinskih fakultet tistega časa« in ker je na univerzi kot eden od profesorjev deloval tudi njen sorodnik.⁴²⁴ V Padovi se je Majda Mazovec srečevala s številnimi slovenskimi študentkami in študenti, zlasti z Marijo Slapšak in Marijo Ujčić pa tudi z Bazilijo Pregelj, Gabrijelo Ehrlich, Jakobino Zupančič, Grozdano Bregant, Ivanom Kastelicem in Ivo Kafol.⁴²⁵ Bila je vseskozi odlična študentka, na diplomskem izpitu novembra 1944 je dosegla maksimalno število točk in diplomirala *cum laude*.

Med študijem v Padovi je delovala tudi v dobro internirancev v italijanskem fašističnem taborišču v padovanskem predmestju Chiesanuova, kamor so od leta 1942 zaprli več tisoč jugoslovanskih civilnih internirancev, zlasti Slovencev iz Ljubljanske pokrajine, med drugimi tudi njenega brata Miha, ki je tam hudo zbolel. Bivanjske razmere v taborišču so bile izredno težke, podhranjenost in obolenost sta bili usodni za okoli sedemdeset ljudi. Kljub temu so interniranci organizirali živahno kulturno življenje, iz vsebine paketov, ki so jih prejeli od zunaj, pa delno celo skupni sklad. Iz vizitacijskega poročila p. Fortunata Zormana, ki se nahaja v ljubljanskem Nadškofijskem arhivu v zapuščini škofa Rožmana, izhaja, da je na dodeljevanje pomoči vplival ideološki razkol, katerega vplivi v taboriščih doslej še niso bili temeljiteje preučeni. Obstajali sta Socialna akcija (označena kot »komunistična ustanova«) in Samopomoč (katoliška institucija). Majda Mazovec je po vsej verjetnosti delovala v okviru slednje, saj je sodelovala s patrom Placidom Cortesejem, ki je omenjen v dokumentu.⁴²⁶ Materialna in duhovna oskrba, ki jo je internirancem nudil padovski minorit, po rodu s Cresa, pa ne bi bila tako učinkovita, če ne bi bilo Majde Mazovec in njenih kolegic.⁴²⁷ Najverjetneje je bila prav ona zaslužna za nastanek tajne povezave med interniranci v Chiesanuovi in njihovimi domačimi v Ljubljanski pokrajini.

⁴²³ Ivo Jevnikar, »P. Placido Cortese in tri študentke medicine«, *Koledar za leto 2008* (Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2007), 37–38.

⁴²⁴ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«.

⁴²⁵ Jevnikar, »P. Placido Cortese in tri študentke medicine«, 38–39.

⁴²⁶ Carlo Sparaco Capogreco, *Fašistična taborišča: internacije civilistov v fašistični Italiji (1940–1943)* (Ljubljana: Publicistično društvo ZAK, 2011), 223–224; *Padova-Chiesanuova un campo di concentramento e la carita' di un frate*, ur. Ivo Jevnikar in Apollonio Tottoli (Padova: G. Toso, 2009).

⁴²⁷ Jevnikar, »P. Placido Cortese in tri študentke medicine«, 37–40; Cristina Sartori, *Padre Placido*

»Torej, jaz sem bila motivirana za tako početje, ker se mi je zdelo krivično od usode, da jaz lahko študiram, eni pa umirajo. In to moji prijatelji, znanci pa mogoče ljudje, ki so bili veliko bolj potrebni za svet, kakor pa sem bila jaz kot en tak začetni dohtar. In sem rekla, če lahko kaj pomagam. Ja, lahko bi pomagala, so mi rekli, ko sem se osebno interesirala za svojega brata in je intervencija uspela ... Da naj stopim v zvezo, če hočem, z enim patrom v Padovi, ki že zdaj pomaga pri reševanju življenjskih problemov taboriščnikov v Chiesanuovi, kjer je on delegiran kot duhovni vodja, vodja duhovne službe.«

Iz te izjave izhaja manjša vsebinska nekonsistentnost, saj je pater prvič vstopil v taborišče Chiesanuova šele po intervenciji Majde Mazovec. Na ta narativni zdrs me je opozoril Ivo Jevnikar. Luisa Passerini, pomembna referenca na področju ustne zgodovine, med drugim ugotavlja, da prihaja v spominjanju pogosto do zlitij in kratkih stikov, saj spomin deluje preko asociacij in retotalizacij. Zato je v ustni zgodovini nujno zatekanje k čim bolj raznolikim zgodovinskim virom, kar je pravzaprav eden od osnovnih principov kritičnega pristopa k raziskovanju preteklosti nasploh.⁴²⁸

Kljub temu ostaja nesporno dejstvo, da je Majda Mazovec vzpostavila tesen stik s Cortesejem, ki je kot urednik katoliškega časopisa *Messaggero di Sant'Antonio* logistično vodil skrivno mrežo za pomoč internirancem, v kateri je Majda Mazovec igrala vlogo kurirke, ki je na relaciji med Ljubljano in Padovo prenašala informacije, denar, obleke in pakete za internirance. Nekoč je malo manjkalo, da bi jo italijanski policist na vlaku odkril, česar se je spominjala v anekdoti, ki izkazuje ne le inteligenco in obilo poguma, ampak tudi simpatično duhovitost z odtenkom samoironije.

»Italijanski policaj, ki je delal kontrole v vlaku, ki je peljal iz Ljubljane v Padovo, je serijsko pregledoval kovčke, našo prtljago. Med drugim je pokazal tudi na moj kovček, ki ni imel drugega nič kot, bi rekla, sporočila od svojcev in denar od svojcev. Se pravi ves material, ki je bil podležen kazni za mene in mogoče še hujši kazni za tiste zaprte, katerim je bil ta paket namenjen. Jaz sem študirala, kako naj preslepim Italijana, ker vem, da so zelo občutljivi bili in bojo najbrž zmeraj tudi za ženske čare. Jaz jih nisem imela preveč, ampak izgleda, za Italijane zadosti.«

O patru Corteseju je intervjuvanka govorila z izrednim spoštovanjem, njegova smrt – po izdaji leta 1944 so ga komaj sedemintridesetletnega ubili nacisti v tržaški Rižarni – pa jo je zelo potrla.⁴²⁹ Kljub hudemu mučenju Cortese ni izdal nikogar iz mreže, ki je pomagala ljudem. Ker ga je nagovarjala k pomoči, se je Majda Mazovec čutila sokrivo

Cortese: la sua vita, dono del silenzio (Padova: Messaggero, 2010), 13–21.

⁴²⁸ Luisa Passerini, *Ustna zgodovina, spol in utopija* (Ljubljana: Studia humanitatis, 2008), 188.

⁴²⁹ O težavni situaciji, ko so Nemci odkrivali tajno mrežo, in o njenem posledičnem pobegu iz Padove: Cristina Sartori, *Padre Placido Cortese: la sua vita, dono del silenzio* (Padova: Messaggero, 2010), 13–16.

za njegovo tragično usodo, strinjala se je tudi, da ga v procesu beatifikacije razglasijo za svetnika.⁴³⁰ Najbolj jo je prevzela njegova skrb za vse pomoči potrebne, »ne glede na barvo, ne glede na politično prepričanje«, kar je bilo kasneje tudi njeno vodilo, ko je delovala kot zdravnica.

Pričevanje potrjuje, da je Cortese pomagal številnim, ki so po kapitulaciji Italije skušali uiti nadzoru nacistov, zlasti Judom, zavezniškimi vojakom in pripadnikom odporniškega gibanja. Med drugim je izpostavila tudi Frana Zwittera, ki se je jeseni 1943 po vračanju iz italijanske konfinacije v gorski vasici Aprica na poti na Slovensko znašel v Padovi. Zwitter je Majdo Mazovec na gimnaziji učil zgodovino, med vojnama pa bil znan tudi kot liberalno usmerjen kritični publicist, ki je sodeloval pri ustanovitvi Društva prijateljev Sovjetske zveze in bil med prvimi člani OF.⁴³¹ Ko je Zwitter pri Corteseju srečal Majdo Mazovec, za katero je vedel, da izhaja iz katoliškega okolja, se je, sedeč po njenih besedah, sprva nekoliko prestrašil. A ga je pomirila, da bo dobil informacije o zanesljivih zvezah, z Marijo Ujčić pa sta ga, sicer svetlolasega, pobarvali na črno in ostrigli.⁴³² »In je dobil ta naslov in je prišel v Trst in so ga potem poslali nazaj v Ljubljano, kamor je želel. In je potem zmeraj dajal samo dobro, kako bi rekla ... mnenje o meni, kaj sem delala.« O padovanski epizodi s patrom Cortesejem biografi Frana Zwittera, kolikor mi je znano, še niso pisali, nepoznana pa je tudi njegovim potomcem.⁴³³

Beograjska leta

Zwittrovo naklonjenost Majdi Mazovec potrjuje tudi njeno beograjsko pismo z 29. junija 1952, ki je shranjeno v osebнем fondu Frana Zwittera.⁴³⁴ V njem ga, »če bo potrebno«, prosi za priporočilo, s katerim bi jamčil zanjo pri dodelitvi službenega mesta na Svetu za ljudsko zdravje LRS v Ljubljani, tako kot »ste mi že leta 1946 napisali lepo potrdilo o mojem zadržanju v Padovi za časa okupacije«. ⁴³⁵ Po končanem medicinskem stažu v Ljubljani (1945) ji zdravniška sekcija namreč ni priznala padovanske medicinske diplome, zato jo je naslednje leto odšla nostrificirat na univerzo v Beogradu. Zahtevne izpite iz internistike je zopet opravila odlično. Po obvezni zdravniški praksi v Maglaju (1947) je v Beogradu dobila službo asistentke kardiologije na IV. interni kliniki, kjer je med

⁴³⁰ Urška Bokal in br. Branko Likar, »Da, p. Cortese je bil svetnik. Pogovor z dr. Majdo Mazovec«, *Duh Assisija med nami*, 2003/2004, 14–17; Cristina Sartori, *Padre Placido Cortese: la su vita, dono del silenzio* (Padova: Messaggero, 2010), 17–19.

⁴³¹ Janko Pleterski, »Nagovor ob odkritju spominske plošče profesorju Franu Zwitteru«, *Zgodovinski časopis*, št. 3 (1989): 442; Peter Vodopivec, »O življenju in delu profesorja dr. Frana Zwittera (1905–1988)«, v: *Zwittrov zbornik*, (Ljubljana: ZZDS, FFUL, 2006), 11.

⁴³² Bokal, Likar, »Da, p. Cortese je bil svetnik«, 15.

⁴³³ Pogovor z Žigom Zwittrom, vnukom Frana Zwittera.

⁴³⁴ Arhiv Republike Slovenije, AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec.

⁴³⁵ AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec, Pismo dr. Zwitteru.

drugim asistiral pri prvi srčni kateterizaciji v tedanji Jugoslaviji pod vodstvom kardiologa Čedomira Plavišića.⁴³⁶ Kljub delovni odličnosti ni bila prepričana, da ji bodo po končani specializaciji ponovno dodelili mesto, »in to iz dveh razlogov: še vedno mi nekateri zamerijo moj študij v Padovi, poleg tega sem pa še Slovenka.«⁴³⁷ V prošnji Svetu za ljudsko zdravje za premestitev v Slovenijo je tudi zapisala, da ima v Ljubljani mamo, ki je srčna bolnica.⁴³⁸

V dokumentaciji za premestitev, ki jo je poslala Zwitteru, je prikazala svojo subverzivno aktivistično dejavnost v Padovi, kot da je bila tam članica Osvobodilnega komiteja: »Kot taka sem skrbela za pošiljanje denarja in paketov našim internirancem v Italiji in posredovala zveze, denar in informacije za internirance, ki so se vračali v Jugoslavijo ali odhajali v narodnoosvobodilno vojsko.«⁴³⁹ Podobno formulirane samoevalvacije so bile v povojnih letih običajne pri tistih, ki so z izkazovanjem protifašističnega delovanja med vojno vihro pridobili povojne privilegije in socialne bonitete.⁴⁴⁰ Svoj življenjepis je Majda Mazovec podkrepila s pridobljenimi medicinskimi kompetencami, strokovnimi aktivnostmi in ob obvladovanju slovenskega in srbohrvaškega jezika navedla še tekoče znanje angleščine, nemščine, italijanščine in francoščine ter vpetost v različne strokovne resorje. Sledeči pasus govori o predanosti delu in impresivnih referencah, ki jih je dosegla v petih letih, ko je dopolnila komaj dvaintrideset let.

»Poleg redne službe na kliniki sem vršila še sledeče dolžnosti: dve leti sem bila šef ženskega oddelka, eno leto kulturno prosvetni referent, štiri leta sem vršila klinično biblioteko in ambulanto za prirojene srčne napake. Dve leti sem bila sekretar kardiološke sekcije srbskega zdravniškega društva, 1951. leta sem bila šest mesecev stipendist britanskega sveta, na predlog Sveta za nar. zdravje in soc. politiko NRS na specializaciji na kardioloških klinikah v Londonu. Ves čas bivanja v Londonu sem bila zdravnik naše ambasade. Predložena sem za člana mednarodnega kardiološkega društva. Publicirala sem skupaj – z drugimi kolegi in sama – devet publikacij v naših in inozemskih medicinskih časopisih. Imela sem nekoliko strokovnih predavanj v srbskem zdravniškem društvu, kardiološki sekciji, na kardiološkem tednu in kardiološkem sestanku na Rabu.«⁴⁴¹

Sistematičnost, premočrtnost in prilagodljivost, ki vejejo iz jasno strukturirane in dobro argumentirane dokumentacije za premestitev, govorijo o determiniranem in

⁴³⁶ Rakovec, »Majda Mazovec«.

⁴³⁷ AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec, Pismo dr. Zwitteru.

⁴³⁸ AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec, Prošnja za prevedbo v zdravstveno službo LRS.

⁴³⁹ AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec, Curriculum vitae.

⁴⁴⁰ Fond vojnih življenjepisov, ki pričajo o protifašističnem angažmaju (tudi posameznikov iz slovenskega ozemlja), se nahaja v Arhivu Jugoslavije v Beogradu; AJ 516, Autorska gradja.

⁴⁴¹ AS 1402, Fran Zwitter, škatla 158, sveženj Majda Mazovec.

zdravorazumskem značaju Majde Mazovec, kar potrjuje moja opažanja iz osebnih srečanj z njo. Prav ti zapisi pričajo o izjemni poklicni ambiciji in uporabi številnih možnosti ne samo za večjo strokovno podkovanost, temveč za splošno humanistično razgledanost. Obenem se zdi, da je svojo medvojno pomoč Franu Zwitteru kot odličnemu zgodovinarju, uglednemu profesorju ter moralni avtoriteti na Slovenskem dobro unovčila, saj je z njim pridobila naklonjenega in več kot verodostojnega poroka.⁴⁴²

Ljubljanski kardiologiji naproti

Do zdaj še nisem prišla na sled pisnim dokazom o tem, ali je Zwitter posegel v premestitev Majde Mazovec iz Beograda v Ljubljano. Tudi najin pogovor se skorajda ni dotikal njenega povojnega poklicnega delovanja. Dejstvo pa je, da se je po prihodu v Ljubljano izkazala kot prva predstojnica kliničnega oddelka za kardiologijo. Tudi v rojstnem mestu njena poklicna pot ni potekala brez ovir, vendar jih je presejala s svojim utemeljenim in samozavestnim nastopom, ki ni klonil pred avtoritetami.

»Ko sem prišla, mi je tedanji predstojnik interne medicine, to je bil profesor Tavčar, rekel, da kardiologov ne rabi, da ima že profesorja Volavška. Jaz sem mu pa odgovorila pronto, da sem jaz specialist interne medicine, tukaj imate moje spričevalo – sem mu pokazala – in sem dobila nastavitev kot internist na vaši kliniki. Vendar sem jaz že po kratkem času pridobila njegovo zaupanje in dobila svoj prvi oddelek kardiološke klinike v Ljubljani.«⁴⁴³

Umestitev Majde Mazovčeve v osrednjo institucijo slovenske kardiologije je komaj razumljiva izjema le skozi toge politično-ideološke naočnike in če pozabimo na potrebe po obnovi razrušene dežele in travmatizirane družbe.⁴⁴⁴ Pri povojni obnovi je jugoslovanski režim oblikoval uspešno obnovitveno propagando, ki je poudarjala potrebo po pripravljenosti, samoiniciativnosti in požrtvovalnosti državljanov, zlasti mladincev na praktično vseh nivojih javnega življenja. Neposredno po vojni je ljubljanska medicinska fakulteta postala popolna in je bila v naslednjih letih deležna obsežne reorganizacije strokovnih sektorjev, pri tem pa so se kazale velike potrebe po zdravnikih v na novo vzpostavljajoči se državi. Ne glede na ideološko zadržanost do povojnega režima, ki sem jo v pogovoru z Majdo Mazovec jasno zaznala, je mlada kardiologinja pokazala dovolj strokovne zavzetosti in kompetenc, ki so očitno vplivale na njeno vključevanje v institucionalizacijo kardiologije.

V teh začetnih letih je, kot je dejala tudi sama, delovala razmeroma brez ovir, ker so se njeni nadrejeni in sodelavci »ozirali samo na stroko in ker so videli, da se tudi jaz

⁴⁴² Peter Štih, »Sprema beseda«, v: *Zwittrov zbornik* (Ljubljana: ZZDS, FFUL, 2006), 5.

⁴⁴³ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«.

⁴⁴⁴ Tony Judt, *Post-War: A history of Europe since 1945* (London: Pimlico, 2007), 17.

zanimam za stroko«. ⁴⁴⁵ Še pred ustanovitvijo kliničnega oddelka za kardiologijo, kjer je nato delovala do upokojitve, je Majda Mazovec orala ledino pri uvajanju invazivnih preiskav srca in priprav bolnikov na srčne operacije. Skupaj z Brankom Volavškom in pozneje Ivanom Obrezom je uvajala metode srčne kateterizacije in angiografije ter sodelovala s kardiovaskularnimi kirurgi pod vodstvom Mira Košaka. ⁴⁴⁶ Leta 1956 je dobila štipendijo v Stockholmu, kjer se je med drugim naučila švedščine, v svojih biografskih zapiskih pa je omenila tudi udeležbo na podelitvi Nobelovih nagrad, ko je bila podeljena nagrada za vstavev katetra v srce in za raziskovanje srčnih bolezni trojici kardiologov: Andréju Frédéricu Cournandu, Wernerju Forßmannu in Dickinsonu W. Richardsu.

Objavila je več strokovnih člankov ter kot strokovnjakinja sodelovala pri poljudni knjigi o dieti za ledvične in srčne bolnike. Leta 1957 je v soavtorstvu z Zofko Požnel izdala knjigo z naslovom *Dieta pri ledvičnih in srčnih boleznih*, ki je bila ponatisnjena leta 1966. Leta 1974 pa je z Marušo Pavčič izdala knjigo s podobnim naslovom: *Dieta pri obolenjih ledvic, srca in ožilja*. Bibliografija njenih znanstvenih člankov (1953–1985) je dostopna v digitalni bazi Inštituta za biomedicinsko informatiko Medicinske fakultete v Ljubljani; v avtorstvu in soavtorstvu šteje devetnajst enot.

Leta 1984 se je Majda Mazovec na Inštitutu Jožef Stefan pod vodstvom fizika Jožeta Pahorja izpopolnjevala v preučevanju radioaktivnih izotopov za potrebe medicinske diagnostike v klinični kardiologiji. ⁴⁴⁷ Prejela je več priznanj zdravniških druženj, ki so krasila stene njenega stanovanja. Očitno pa ni prepričala le s strokovnostjo, ampak tudi z iskrenostjo in srčnostjo. Ko se je, denimo, odzvala razpisu Splošne plovbe Piran in leta 1966 za tri mesece postala ladijska zdravnica na ladji Ljubljana, so jo takoj »vzeli za svojo« vsi v posadki, »od ladijskega kurjača do zdravnika in šefa ladje«. ⁴⁴⁸ Njeno profesionalnost in človekoljubno predanost poklicu še danes cenijo številni njeni kolegi, mentoriranci in pacienti. Tudi po upokojitvi leta 1986 in praktično do smrti je ostajala seznanjena z novostmi medicinske stroke, zlasti s sodelovanjem na zdravstvenih kongresih in izpopolnjevalnih seminarjih:

»Tolikokrat mi je bila usoda naklonjena, zato pravim lizing. Saj to je tudi lizing, da lahko jaz sama živim tu v centru Ljubljane, da hodim na seminarje, da me imajo vsi moji bivši učenci še zmeraj za enega, ki ga je dobro včasih kaj vprašat. No, a niso to, bi rekla, zelo lepe točke v mojem predolgem življenju.«

⁴⁴⁵ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«.

⁴⁴⁶ Rakovec, »Majda Mazovec«.

⁴⁴⁷ Zapuščina Majde Mazovec, zasebni arhiv.

⁴⁴⁸ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«.

Per aspera ad astra

US: Upam, da boste kdaj začeli pisati te vaše spomine.

MM: Jaz bom umrla, ker že zdaj goljufam usodo. Saj teh mojih nikjer nobenega ni, pa nimam nikjer napisano. To je kje drugje, med zvezdami napisano. Meni se zdi, da vsak ima tisti svoj 'mors calendar' s seboj pa da tudi zdravniki nimamo, bi rekla, dosti vpliva na tisti datum. Zelo veliko se danes podaljšuje dolžina življenja, pa bi se pravzaprav morala ... Saj zdaj prihajajo na to, da je etika v medicini en zelo važen del, ki ga prej niso uveljavljali. Premalo podaljšujemo kvaliteto življenja.

Danes bi Majdi Mazovec gotovo postavila še druga vprašanja, predvsem bi pokukala v druga obdobja njenega zanimivega življenja. Zlasti bi me zanimala njena interpretacija dejstva, da je kljub vidni vlogi pri razvoju slovenske kardiologije skorajda izostala iz pregledov zgodovine medicine na Slovenskem. Je bilo to načrtno, bodisi ideološko bodisi osebno pogojeno? Ali je predvsem odraz njenih življenjskih prioritiet, torej poklicne osredotočenosti na pomoč pacientom v času službenih obveznosti, v prostem času pa iskanja sprostitev zlasti v glasbi in gorah, na popotovanjih? V sledeh iz njenega življenja najdemo kar nekaj pritrditvev njenim prioritietam, ki izvršena dejanja postavljajo daleč pred hlastanje po hvali. Tako, denimo, ni imela naziva primarij, kar bi spričo svojih kompetenc in dolgoletnih delovnih izkušenj bržkone pridobila brez večjih težav. O njeni drži med drugim priča tudi anekdota, ko je kot medicinska članica odprave v Andih v sedemdesetih letih 20. stoletja nadomestila šefa odprave, ki je na poti omagal. Čeprav je prejel honorar za spremljanje alpinistične odprave na šesttisočak, kar je dejansko opravila Majda Mazovec, je bil zanjo »najlepši honorar, da jaz zmorem nekaj, česar on ni zmogel«. ⁴⁴⁹

Pomembno priznanje pa je dobila posthumno. Zaradi humanitarne naveze s Cortesejem je njena velika občudovalka tržaška pisateljica Elena Blancato pri mednarodni ustanovi GARIWO v Milanu predlagala, da imeni obeh, Corteseja in Majde Mazovec, vključijo v Il Giardino Virtuale, Virtualni vrt pravičnikov. Vrt pravičnih je bil oblikovan v okviru mednarodne organizacije *Il Giardino dei Giusti di tutto il mondo di Milano*. Nastal je po vzoru Vrta pravičnih ob muzeju Yad Vashem v Jeruzalemu in razširil pogled na pravičnike z vsega sveta. Po uspešni nominaciji je marca 2017 na milanskem magistratu dobila status *pravičnika* za svojo nesebično pomoč preganjanim med drugo svetovno vojno, o čemer, po mojem vedenju, slovenski časopisi z izjemo tržaške *Mladika* niso poročali. ⁴⁵⁰ Majda Mazovec je tako kot edina slovenska predstavnica umeščena ob zvneča imena pravičnikov, kot so Svetlana Broz, Ana Politkovska, Aleksander Solženicin,

⁴⁴⁹ »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011.«

⁴⁵⁰ Ivo Jevnikar, »P. Placido Cortese in dr. Majda Mazovec v virtualnem svetu pravičnih«, *Mladika*, 2–3 (2017): 31.

Primo Levi, Fridtjof Nansen, Václav Havel, Nelson Mandela in številni drugi, ki so se izpostavili v boju proti genocidu in drugim zločinom proti človeštvu.⁴⁵¹

Dati besedo humanistki in zdravnici, ki ni slišala »ne na gospo ne na tovarišico«, lahko služi tudi kot poskus k uravnoteženi interpretaciji njene dobe. Epistemološki pogled skozi zgodovinsko lečo s komaj zaznavnim filtrom političnosti je nadvse dobrodošel za razumevanje modernega časa, v katerem kričeče odzvanjajo ambivalentni družbenopolitični procesi, ki pogosto ne najdejo skupnega razlagalnega imenovalca. Posebno od konca 19. stoletja, ko se je tudi na Slovenskem začela politična udeležba najširših plasti družbe in se je oblikovalo stičišče kontroverznih političnih instrumentalizacij, ki so pogosto potekale (in še potekajo) vzporedno z vselej variabilno interpretacijo preteklih dogodkov in procesov. Ob tem velja izpostaviti, da so številni vidiki ne le javne, ampak tudi zasebne sfere iz življenj posameznikov, pomembna področja političnih eksperimentov in v končni fazi tudi političnega boja.⁴⁵² Ti dve premisi med drugim pojasnjujeta, zakaj se s političnim vatlom – zlasti v času družbenopolitičnih kriz – meri tudi skupine in posameznike, ki ne delujejo v imenu politike.

Majda Mazovec je s svojo drzno osebnostjo, ki je močno določila temelje njenega poklica, uspela preseči okvire, ki bi jo lahko politično enoznačno opredelili. Njena življenjska pot kaže, da se ni ozirala na oznake, ki (tudi danes) močno določajo družbeno stvarnost, ampak je – brez znakov oportunitizma in koristoljubja – prvenstveno ostajala v službi človeka. Ta drža v retrospektivi odraža ne le plemenitost, ampak tudi zaznavo ključnih preživetvenih niš v času njenega skoraj stoletnega življenja, ki je prečilo pet političnih tvorb, od katerih je vsaka favorizirala svojo razlago preteklosti in vzpostavljala svoje vrednote. Z druge strani pa njena življenjska pot, ki je po izjemnosti in netipičnosti nemalokrat štrlela iz povprečja družbenih normativov, razkriva tudi problematičnost obravnave političnih režimov 20. stoletja kot zgolj ideološko neprodušnih, togih in definitivnih ter jih izrisuje v bolj dinamični, fleksibilni in porozni perspektivi.

POVZETEK

Majda Mazovec, rojena v ljubljanski meščanski družini, je sredi viher druge svetovne vojne na univerzi v Padovi končala študij medicine. V povojnih letih se je specializirala v kardiologiji in vzpostavila prvi klinični oddelek za kardiologijo v Ljubljani, kjer je delovala do upokojitve. Članek prvenstveno ni usmerjen v njene karierne dosežke in

⁴⁵¹ *I Giusti del Dialogo: l'incontro delle diversità per superare l'odio. Giorata europea dei Giusti Milano 6–14–15 Marzo 2017* (Milano: Associazione del Giardino dei Giusti di Milano, 2017).

⁴⁵² Alessandro Portelli, *The Battle of Valle Giulia: Oral History and the Art of Dialogue* (Madison: The University of Wisconsin Press, 1997), X.

strokovne kompetence, ampak skuša na podlagi razpoložljivih virov razložiti in utemeljiti njene življenjske poti ne le v kontekstu časa, v katerem je živela in delovala, ampak tudi v poskusu rekonstrukcije njenih osebnostnih potez. Iz prikaza njene življenjske poti jasno izhaja, da je kardiologija temeljno določila njeno zasebno življenje, in obratno, da njene poklicne poti ni moč pojasniti brez vpogleda v njena prepričanja in vrednotenja, v njeno razumevanje in doživljanje sveta ter orientacijo v njem. Vpeljava ustnozagodovinske metode, ki je podprta s serijo raznovrstnih, večinoma neklasičnih zgodovinskih virov, je bila pogojena z nenavadnim mankom predhodnih biografskih poskusov – z izjemo njene fascinantne padovanske epizode – in zaprtim dostopom do njenih poklicnih personalnih map. Biografska skica Majde Mazovec se tako vzporedno spogleduje tudi z nekaterimi metodološkimi vprašanji.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Arhiv Republike Slovenije, AS SI 1402, Fran Zwitter, škatla 158.

Arhiv Republike Slovenije, AJ 516, Autorska gradja.

Nadškofijski arhiv Ljubljana, fond: škof dr. Gregorij Rožman, fascikel 7, arhivska enota 115.

Nadškofijski arhiv Ljubljana, Rojstne knjige, Župnija sv. Petra, Ljubljana, 15. 9. 1850.

Zapuščina Majde Mazovec, zasebni arhiv.

USTNI VIR

Pogovor avtorice z Majdo Mazovec, Ljubljana, junij 2013.

MONOGRAFIJE/ČLANKI

Bokal, Urška in br. Branko Likar. »Da, p. Cortese je bil svetnik. Pogovor z dr. Majdo Mazovec«. *Duh Assisija med nami*, 2003/2004.

Capogreco, Carlo Sparaco. *Fašistična taborišča: Internacije civilistov v fašistični Italiji (1940–1943)*. Ljubljana: Publicistično društvo ZAK, 2012.

Damosso, Paolo. *Padre Placido Cortese: il coraggio del silenzio*. Padova: Messaggero, 2006.

I Giusti del Dialogo: l'incontro delle diversità per superare l'odio. Giorata europea dei Giusti Milano 6–14–15 Marzo 2017. Milano: Associazione del Giardino dei Giusti di Milano, 2017.

Jevnikar, Ivo. »P. Placido Cortese in tri študentke medicine«. *Koledar za leto 2008*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2007.

Jevnikar, Ivo. »P. Placido Cortese in dr. Majda Mazovec v virtualnem svetu pravičnih«. *Mladika*, št. 2–3 (2017).

Judt, Tony. *Post-War: A history of Europe since 1945*. London: Pimlico, 2007.

Na bregovih Bistrice. Ur. France Škofic in Joža Vombergar. Kamnik: Kamniško dijaško počitniško društvo 'Bistrica', 1938.

Padova-Chiesanuova un campo di concentramento e la carita' di un frate. Ur. Ivo Jevnikar in Apollonio Tottoli. Padova: G. Toso, 2009.

Pleterski, Janko. »Nagovor ob odkritju spominske plošče profesorju Franu Zwittru«. *Zgodovinski časopis*, št. 3 (1989).

- Passerini, Luisa. *Ustna zgodovina, spol in utopija*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2010.
- Portelli, Alessandro. *The Battle of Valle Giulia: Oral History and the Art of Dialogue*. Madison: The University of Wisconsin Press, 1997.
- Rakovec, Peter. »Majda Mazovec, dr. med.: (1920–2015): in memoriam«. *Zdravniški vestnik*, maj 2015.
- Sartori, Cristina. *Padre Placido Cortese: la sua vita, dono del silenzio*. Padova: Messaggero, 2010.
- Štih, Peter. »Spremna beseda«. V: *Zwittror zbornik*. Ljubljana: ZZDS, FFUL, 2006.
- Verginella, Marta. »Subverzivnost ustne zgodovine. Spremna beseda«. V: Luisa Passerini, *Ustna zgodovina, spol in utopija*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2010.
- Verginella, Marta. *Ženska obrobja: vpis žensk v zgodovino Slovencev*. Ljubljana: Delta, 2006.
- Vodopivec, Peter. »O življenju in delu profesorja dr. Frana Zwittra (1905–1988)«. V: *Zwittror zbornik*. Ljubljana: ZZDS, FFUL, 2006.

SPLETNI VIRI

- RTV SLO. »Dr. Majda Mazovec, oddaja Storž, 2. 11. 2011«. Pridobljeno marca 2019.
<https://4d.rtvsllo.si/arhiv/storz/119926342>.
- Geneanet. »Simon Treo«. Pridobljeno marca 2019.
<https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=en&p=simon&n=treo>.
- Gore & ljudje. »AN – 14. 9. 1972«. Pridobljeno junija 2019.
<https://www.gore-ljudje.net/novosti/102321/>.

Foto: zapuščina Majde Mazovec, zasebni arhiv.

Dr. Urška Strle, docentka, Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, ursulus@yahoo.com